**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**
**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ**
**КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

**Кваліфікаційна робота**
**магістра**

# на тему **ПРАГМАСТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПУБЛІЧНИХ ПРОВОВ АНГЕЛИ МЕРКЕЛЬ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0354-н спеціальності
035 Філологія
спеціалізації 035.043 Германські мови та
література (переклад включно),
перша – німецька
освітньо-професійної програми
Переклад (німецький )
**Островерхова Анжеліка Вячеславівна**

Керівник к. філол. н, доц. Вапіров С.Ю.

Рецензент к. філол. н., доц. Мамедова А.І.

Запоріжжя – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет іноземної філології_____
Кафедра теорії та практики перекладу з німецької мови_____
Освітній рівень магістр_____
Спеціальність 035 Філологія_____
Спеціалізація 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно) – перша німецька
Освітньо-професійна програма Переклад (німецький)_____

**ЗАТВЕРДЖУЮ**
**Завідувач кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови**

_____
«____»_____2025 року

**З А В Д А Н Н Я**
**НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА**
ОСТРОВЕРХОВІЙ АНЖЕЛІЦІ ВЯЧЕСЛАВІВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) **ПРАГМАСТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПУБЛІЧНИХ ПРОВОВ АНГЕЛИ МЕРКЕЛЬ**
керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Вапіров С.Ю.,, к.філол.н, доцент_____
затверджені наказом ЗНУ від «20» березня 2025 року № 425-с
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту)_08.12.2025_____
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) наукові джерела з питань дослідження : публічні доповіді та аналітичні звіти розміщені на офіційних сайтах Німеччини
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) висвітлити основні дискурсивні характеристики публічної промови як жанру політичного дискурсу; охарактеризувати мовний портрет А. Меркель; встановити лексико-граматичні особливості політичних промов А. Меркель; проаналізувати основні стилістичні риси дискурсу офіційних промов

А. Меркель; визначити комунікативні стратегії і тактики, які ораторка використовує у своїх промов

5.Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

| Розділ | Прізвище ,ініціали та посада консультанта | Завдання видав | Завдання прийняв |
|---|---|---|---|
| Вступ | Вапіров С.Ю. | 09.06.2025 | 09.06.2025 |
| Розділ1 | Вапіров С.Ю | 04.09.2025 | 04.09.2025 |
| Розділ2 | Вапіров С.Ю | 03.10.2025 | 03.10.2025 |
| Висновки | Вапіров С.Ю | 31.10.2025 | 31.10.2025 |

6.Дата видачі завдання 02.06.2025року

## КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

| №з/п | Назва етапів виконання кваліфікаційної роюоти магістра | Строк виканання етапів роботи(проекту) | Примітка |
|---|---|---|---|
| 1 | Пошук наукових джерел з теми дослідження ,їх вивчення та аналіз,укладення бібліографії | Лютий-квітень 2025р | виконано |
| 2 | Добір фактичного матеріалу | Травень 2025р | виконано |
| 3 | Написання вступу | Червень 2025р | виконано |
| 4 | Написання теоретичного розділу | Вересень2025 | виконано |
| 5 | Написання практичного розділу | Жовтень 2025 | виконано |
| 6 | Формулювання висновків | Жовтень 2025 | виконано |
| 7 | Проходження нормоконтролю | Листопад 2025 | виконано |
| 8 | Одержання відгуку та рецунзії | Листопад-грудень 2025р | виконано |
| 9 | Захист | Грудень2025р | виконано |

**Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роюоті несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)**

**Магістрант** _____ **Островерхова А.В.**

**Керфвник роботи** _____ **Вапіров С.Ю**

**Нормоконтроль**
**Пройдено**
**Нормоконтролер** _____ **Вапіров С.Ю.**

# РЕФЕРАТ

**Дипломна робота –60** стор 58 джерел

**Об'єкт дослідження:** політичні промови Ангели Меркель,

**Предмет дослідження** прагмастилістичні характеристики її промов, зокрема лексико-граматичні, риторичні та організаційно-комунікативні особливості

**Мета роботи** виявлення специфіки функціонування мовних засобів у промовах А. Меркель та визначенні їх ролі у реалізації комунікативної інтенції політика.

**Теоретико-методологічні засади:** методи дискурсивного, прагматичного, стилістичного та контекстуального аналізу. Матеріал дослідження - офіційні промови Ангели Меркель, розміщені на сайтах урядових установ Німеччини.

**Отримані результати:** Встановлено, що комунікативна стратегія Меркель ґрунтується на раціональності, стриманості, логічності викладу та поміркованому використанні емоційних засобів. Проведений аналіз засвідчив домінування інституційності та нормативності її дискурсу, що забезпечує високий рівень довіри й сприйняття політичних рішень аудиторією.

На лексичному рівні виявлено часте використання нейтральної та спеціалізованої соціально-політичної лексики, економічних і правових термінів, а також значну кількість англоамериканізмів, пов'язаних із міжнародною комунікацією. Однією з ключових рис є систематичне вживання займенника *wir* («ми»), який виконує функцію консолідації, створює ефект колективної відповідальності та спільної участі у розв'язанні суспільно значущих проблем.

Синтаксичний аналіз показав перевагу складних конструкцій, періодів, вставних структур та пояснювальних компонентів, що сприяє чіткому структуруванню думки. Серед стилістичних засобів домінують повтори, асиндетон, парантеза, мовні формули підтримки та заспокоєння. Застосування цих засобів дозволяє політику посилювати аргументацію та формувати передбачувану, стабільну риторичну модель.

Прагматичний аналіз продемонстрував, що промови Меркель орієнтовані на створення атмосфери довіри, уникнення конфліктності та посилення раціональної аргументації. Особливу роль відіграють стратегії переконання, самопрезентації, солідаризації з громадянами та легітимації політичних рішень. У кризових ситуаціях (міграційна криза, пандемія

COVID-19, міжнародні конфлікти) риторика Меркель набуває більшою мірою пояснювального й заспокійливого характеру, що є ключовим елементом її прагматичної моделі.

Отримані результати доводять, що прагмастилістичний стиль Меркель є унікальним поєднанням стриманої емоційності, раціонального аналізу та демократичного підходу до комунікації. Він формує образ відповідального, стабільного та передбачуваного політичного лідера, а також визначає місце промов Меркель у сучасному європейському політичному дискурсі.

**Ключові слова:** політичний дискурс, політична промова, прагмастилістика, риторика, комунікативні стратегії, Ангела Меркель, мовний портрет.

**ЗМІСТ**

ВСТУП ……. 5

РОЗДІЛ 1 Політична промова як різновид політичного дискурсу … .9

1.1 Політичний дискурс у фоксі інституційної комунікації ……. 9

1.2. Дискурс політичної промови ……. 11

1.3 Стилістичні прийоми та риторичні фігури у дискурсі публіної промови ……. 13

РОЗДІЛ 2 КОМУНІКАТВНО-ДИСУРСИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ПРОМОВ АНГЕЛИ МЕРКЕЛЬ 15

2.1 Мовний портрет Ангели Мрекель ……15

2.2 Лексико-граматичні засоби реалізації комунікативної інтенції виступів Ангели Меркель …….. 17

2.3 Стилістичні засоби реалізації комунікативної інтенції промов Ангели Мрекель …….. 20

2.4 Прагматика публічних промов Ангели Меркель ……42

ВИСНОВКИ …… 50

СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ ……...…52

СПИСОК ІЛЮСТАРТИВНОГОМАТЕРІАЛУ…… 55

**ZUSAMMENFASSUNG** ……59

Декларація академічної доброчесності 59

# ВСТУП

Політичний дискурс є складним і багатовимірним комунікативним феноменом, що формується на перетині вербального тексту (усного або письмового), екстралінгвістичних параметрів (мета, умови, спосіб і час створення повідомлення), а також взаємодії адресанта й адресата. Визначальною властивістю політичного дискурсу виступає його інституційність, оскільки комунікація відбувається в межах суспільно значущих ролей, норм і процедур. Умовою функціонування такого дискурсу є не лише мовленнєвий контакт між учасниками, а й вплив зовнішніх чинників, які задають рамки політичного спілкування та визначають його результативність.

Характерною особливістю політичного дискурсу є його опосередкування масмедійними та масовокомунікаційними каналами, що істотно розширює аудиторію й одночасно робить межі дискурсу динамічними. Саме через це політичне мовлення активно перетинається з іншими різновидами дискурсів, насамперед із масмедійним, у якому політичні повідомлення транслюються, інтерпретуються і переоформлюються відповідно до інформаційних форматів та очікувань реципієнтів.

У науковій традиції серед типових параметрів політичного дискурсу виділяють риторичність, емоційність, маніпулятивний потенціал, динамічність і ритуалізованість. Системне вивчення політичного дискурсу потребує чітких типологічних підходів і критеріїв: мети та форми комунікації, характеристик адресанта й адресата, сфери функціонування та способу комунікативної взаємодії. У цьому контексті політична промова постає як один із ключових жанрів політичного дискурсу, складність якого полягає не лише в підборі змісту, а й у ретельній мовно-риторичній організації. Створення політичного виступу передбачає свідоме

конструювання впливу, у тому числі маніпулятивного, що реалізується засобами природної мови. Саме тому дослідження політичних промов і виявлення стратегій, тактик та мовних інструментів впливу є актуальним для сучасної лінгвістики.

Об'єктом дослідження є публічні політичні промови екс-федеральної канцлерки Німеччини Ангели Меркель. Предмет дослідження становлять прагмастилістичні параметри цих промов, зокрема мовні засоби, комунікативні стратегії та стилістичні домінанти. Мета роботи полягає у визначенні прагмастилістичних особливостей виступів А. Меркель у період її канцлерства, з'ясуванні їхньої функції в реалізації комунікативної інтенції політика та встановленні механізмів впливу на адресата.

Для досягнення мети необхідно розв'язати такі завдання: окреслити дискурсивні характеристики публічної промови як жанрового різновиду політичного дискурсу; описати мовний портрет А. Меркель; встановити лексико-граматичні особливості її виступів; проаналізувати ключові стилістичні параметри офіційних промов; визначити комунікативні стратегії й тактики, що використовуються ораторкою.

Матеріалом дослідження є тексти промов Ангели Меркель, розміщені на офіційних ресурсах, зокрема на сайті федерального уряду ("Die Bundeskanzlerin"), сайті Федерального міністерства праці та соціальних справ ("Bundesministerium für Arbeit und Soziales"), а також на ресурсі Німецького Бундестагу (Deutscher Bundestag). Теоретичну основу становлять праці українських і зарубіжних дослідників у галузі політичної лінгвістики та політичного дискурсу (А. П. Чудінов, О. Шейгал), функціональної стилістики (І. Ю. Ковальчук), риторики (О. Ковальчук, Л. І. Мацько), теорії жанру політичної промови (М. О. Діденко та ін.), а також теорії стилістичних фігур (В. Ф. Святовець).

# РОЗДІЛ 1. Політична промова як різновид політичного дискурсу (глибоке перефразування)

## 1.1. Політичний дискурс у фокусі інституційної комунікації

Мова як соціальний інструмент здатна впливати на свідомість і підсвідомі установки, спонукаючи адресата до певних висновків і дій. У цьому сенсі публічне мовлення можна трактувати як найвищий рівень комунікативної майстерності, що забезпечує вплив на раціональну, вольову та емоційну сфери аудиторії й викликає інтелектуальне та емоційне співпереживання.

У сучасному суспільстві політика відіграє визначальну роль: від політичних позицій та рішень залежить міжнародний статус держави, її партнерські відносини, участь у діяльності міжнародних організацій та механізми захисту національних інтересів. Водночас імідж держави значною мірою конструюється через комунікативні практики її політичних лідерів, а отже - через їх мовлення.

Починаючи з другої половини XX століття поняття "дискурс" стає одним із центральних у лінгвістиці. З огляду на різноманітність підходів до його трактування, у роботі дискурс розуміється як складне комунікативне явище, що включає текст і соціальний контекст, який відбиває характеристики учасників комунікації та процеси породження й сприйняття повідомлення [Дейк 1989, с. 13]. Політичний дискурс, своєю чергою, репрезентує систему суспільних відносин, значна частина яких реалізується за допомогою мови [Гаджиев 1994, с. 11]. Саме через мовні механізми формується образ політичного лідера, оскільки ефективність політичного впливу базується на доборі риторичних прийомів, стратегій і мовних засобів, здатних впливати на масову свідомість у конкретному соціумі.

Сучасний політичний дискурс характеризується також тим, що в ньому активно представлені різні гендерні моделі мовленнєвої поведінки, а жанр

політичної промови є одним із основних майданчиків реалізації лідерської комунікації. Публічний виступ - це текст, "оживлений" у мовленні, тобто підготовлене повідомлення, що набуває реального впливового потенціалу в момент виголошення.

О. Шейгал пропонує розрізняти дескриптивний, критичний і когнітивний підходи до аналізу політичного дискурсу [Шейгал 2000, с. 17-18]. Дескриптивний підхід зосереджений на мовленнєвій поведінці політиків та аналізі стратегій переконання; критичний - на виявленні соціальної нерівності, репрезентованої в дискурсі [Wodak 1994, p. 30-42]; когнітивний - на моделюванні структур свідомості учасників політичної комунікації через фрейми, концепти, метафоричні моделі та зв'язок мови й ідеології [Лассан 1995]. Н. Кондратенко, у межах комунікативно-дискурсивного принципу, виокремлює комунікативний, дискурсивний і лінгвопрагматичний підходи, де останній акцентує мовленнєві жанри, стратегії й тактики та особливості мовленнєвої поведінки [Кондратенко 2015, с. 144-148].

О. Шейгал визначає політичний дискурс як знакове утворення з двома вимірами: реальним (текст у конкретній ситуації політичного спілкування) та віртуальним (сукупність вербальних і невербальних знаків, моделей типових мовленнєвих дій і жанрів) [Шейгал 2000, с. 9]. Львівська лінгвістична школа пропонує трактувати політичний дискурс як зв'язний текст, зумовлений ситуацією політичного спілкування й комплексом прагматичних, соціокультурних і психологічних чинників [Кривий 2001, с. 159]. У прагматичному ключі політичний дискурс описується як мовленнєві утворення політичної сфери, актуалізовані в конкретному контексті та спрямовані на реалізацію прагматичного змісту [Ващук 2007, с. 183].

Отже, попри розбіжності у дефініціях, ядром політичного дискурсу лишаються текст, позамовний контекст його породження та обов'язкова наявність адресанта й адресата. Політичний дискурс є не лише продуктом, а

й процесом - комунікативним і ментальним - що завершується створенням тексту.

Окрему увагу в науці приділяють ролі адресата та інтеракційності політичної комунікації: зміст повідомлення формується не лише інтенцією мовця, а й інтерпретаційною діяльністю реципієнта. Важливим аспектом є також взаємодія політичного та масмедійного дискурсів. Опосередкованість політичних повідомлень ЗМІ є однією з типових рис політичного дискурсу [Шейгал 2000, с. 80], адже медіа не тільки транслюють інформацію, а й конструюють її через відбір фактів, фреймінг та інтерпретацію [Ващук 2007]. Н. Кондратенко підкреслює здатність медіа впливати на подання інформації, зокрема за рахунок тональності, фреймінгу та візуальних засобів [Кондратенко 2007, с. 21].

Питання меж політичного дискурсу залишається дискусійним. Одні дослідники обмежують його інституційними формами спілкування [Баранов, Казакевич 1991, с. 6], інші розширюють до будь-яких мовленнєвих утворень, пов'язаних із політикою за суб'єктом, адресатом або змістом [Шейгал 2000, с. 35]. Типологізація політичного дискурсу може здійснюватися за формою (усний/писемний), способом адресування, метою, аудиторією та сферою функціонування, включно з дискурсом інтернет-середовища [Кондратенко 2007, с. 12-13]. Також доцільно розрізняти агональний (конфліктний) і кооперативний (гармонізуючий) типи взаємодії - залежно від жанру (дебати, звернення тощо).

## 1.2. Дискурс політичної промови

Жанрові системи політичного дискурсу не знімають проблеми його меж: у сучасній лінгвістиці співіснують вузьке й широке трактування. У вузькому сенсі політичним вважають дискурс, що походить від політичних інституцій,

у широкому - також повідомлення журналістів, експертів і виборців, якщо вони стосуються політичних тем. Функціональне ядро політичного дискурсу становить боротьба за владу, якій підпорядковуються інші функції: інформаційна, агітаційна, консолідаційна та функція впливу.

Політична промова є жанром інституційної комунікації, де статусні ролі учасників зафіксовані: оратор репрезентує політичну силу або державний інститут, а аудиторія постає як громадяни, виборці чи прихильники [Чудінов 2006]. Така статусність визначає очікування щодо змісту та форми виступу.

Риторика вивчається як ключ до розуміння механізмів політичної промови. З погляду Ю. Рождественського, риторика виконує функцію гармонізації інтересів мовця й аудиторії та підкреслює комунікативний характер переконання [Рождественский 1997, с. 10]. Отже, ефективний виступ не лише "доводить", а й вибудовує точки дотику між політичною метою та очікуваннями реципієнта, використовуючи структуру, інтонацію та способи подання аргументів.

Публічна промова є цілеспрямованою комунікативною дією, що спирається на риторичні традиції та має на меті зміну позиції або поведінки аудиторії [Васік 2019, с. 16]. Політичну промову можна описати як усний текст, виголошений перед визначеною аудиторією в конкретних обставинах, який формулює суспільно значущі завдання та пропонує способи їх реалізації [Самойлова, Подвойська 2016, с. 236].

Підготовка політичного виступу передбачає визначення мети (переконати, знизити напругу, спонукати до дії або дискредитувати), що впливає на добір аргументів, тональність і композицію. У тексті промови поєднуються стандартні мовні конструкції та виражальні засоби (метафори, порівняння, емоційно маркована лексика), які у сукупності створюють "динамічну комбінацію" впливу [Серажим 2001, с. 71].

Водночас важливою властивістю політичного мовлення є маніпулятивний потенціал. Маніпуляція трактується як прихований вплив, що відрізняється від відкритого раціонального переконання [Ільченко 2010, с. 316]. Тому політична промова потребує продуманої організації, яка може реалізуватися через оцінні епітети, образність, антитези, повтори на рівні гасел, гіперболи, а також експресивні інтонаційні моделі. Тематика політичного виступу, попри її видиму конкретність, здебільшого є багатошаровою і містить комплекс соціальних, економічних, міжнародних і психологічних аспектів [Ващук 2017]. Розгортання теми через підтеми створює ефект глибини, компетентності та дозволяє оратору керувати увагою аудиторії.

## 1.3. Стилістичні прийоми та риторичні фігури у дискурсі публічної промови

Емоційно-експресивна лексика в політичних текстах зумовлена специфікою стратегій політичного дискурсу. Значну роль у формуванні образності та впливовості відіграють тропи, насамперед метафора. За спостереженнями А. О. Худолія, метафора й метонімія належать до найбільш виразних лексико-стилістичних засобів, оскільки відображають мовну динаміку публіцистичних текстів і беруть участь у концептуалізації реальності [Худолій 2004, с. 7]. Метафора як перенесення на основі подібності сприяє створенню нових смислових зв'язків, тоді як метонімія, базована на суміжності, забезпечує компактність і узагальненість номінації.

У сфері публіцистики та політичного мовлення ці тропи виконують не декоративну, а функціональну роль: допомагають зробити складні ідеї доступнішими, викликають асоціації, керують оцінкою подій. У промовах метафори сприяють лаконічності та атрактивності висловлювання, дозволяючи "вмістити" значний смисл у короткі формули [Келічава 2016, с.

119]. Вони можуть слугувати засобом емоційного впливу, представлення нових концепцій та встановлення довіри з аудиторією через спільні образи й ціннісні орієнтири. Серед функцій метафори в політичній промові особливо важливими є образна, оцінна, експресивно-атрактивна та аксіологічна [Худолій 2016, с. 146; Діденко 2001, с. 7].

Риторичні фігури посилюють як логічний, так і емоційний компонент аргументації [Ковальчук 2021, с. 192]. Паралелізм і повтори структурують повідомлення та роблять його запам'ятовуваним; риторичні запитання і клімакс формують емоційний резонанс. Риторична фігура пов'язана з емфатизацією та має виразний потенціал привертання уваги адресата [Нагорська 2004, с. 55]. Одним із найбільш поширених прийомів у політичному мовленні є анафора, що ґрунтується на повторенні початкових елементів суміжних відрізків мовлення [Святовець 2011, с. 19].

Повтор, як показують дослідження, є не лише стилістичним прийомом, а й важливим комунікативним механізмом: він закріплює ключові тези в пам'яті, забезпечує зв'язність, підсилює експресію та сприяє реалізації прагматичної мети переконання [Вінтонів, Вінтонів, Мала 2018, с. 23]. Окрім повторів, у політичному мовленні істотну роль відіграють синтаксичні прийоми експресивізації: парцеляція як членування синтаксично зв'язного висловлювання на інтонаційно відокремлені частини з метою посилення виразності [Кузьмина 1989, с. 24; Пустовар 2006, с. 21], а також парантеза - вставні елементи, що виконують функції коментування, уточнення, відсилання та вираження суб'єктивно-модального ставлення мовця [Шипова 2005, с. 162; Шишкина 2009, с. 120; Greenbaum 1996, с. 184]. У сукупності тропи та риторичні фігури формують особливу організацію висловлювання, актуалізують ключові смисли й сприяють розкриттю авторської інтенції.

# РОЗДІЛ 2 КОМУНІКАТВНО-ДИСУРСИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ПРОМОВ АНГЕЛИ МЕРКЕЛЬ

## 2.1 Мовний портрет Ангели Мрекель

У сучасному мовознавстві мовна особистість трактується як сукупність здатностей і властивостей людини, які визначають процес створення й сприйняття мовних творів, а також рівень її мовної компетенції, що проявляється в точності відображення реальності й складності мовної організації висловлювання [Кочерган 2005, с. 258]. У випадку політичного діяча мовна особистість доцільно розглядати як багаторівневу систему, що охоплює когнітивний, вербальний та прагматичний компоненти, котрі взаємодіють у межах інституційної комунікації.

Когнітивний рівень мовної особистості Ангели Меркель визначається орієнтацією на цінності, значущі не для вузького електорального сегмента, а для суспільства загалом. Важливо, що в статусі глави уряду її мовлення не зводиться до приватної позиції: у більшості випадків воно репрезентує офіційну лінію держави, тобто функціонує як інституційний дискурс, у межах якого "говорить" не окрема особа, а державний інститут [Rosumek 2007, S. 63]. Така рольова рамка зумовлює необхідність враховувати інтереси різних соціальних груп і підтримувати баланс між ними, що, своєю чергою, робить риторику канцлерки переважно центристською, спрямованою на компроміс і стабілізацію.

Ціннісна основа партійної ідентичності Ангели Меркель як лідерки Християнсько-демократичного союзу характеризується поєднанням християнсько-соціальних, ліберальних та консервативних орієнтирів. Їхня специфіка полягає у "синергійному" співіснуванні: традиційні етичні та суспільні норми інтегруються з модерними західноєвропейськими уявленнями про свободу, толерантність, інституційну відповідальність. Саме

таке поєднання, на думку дослідників, дозволяє політичному дискурсу залишатися одночасно традиційним і сучасним, що особливо важливо для партій, які діють у стабільних демократіях [Neubrand 2009, S. 31].

Показовим маркером когнітивної системи Меркель є її схильність до колективної ідентичності, яка послідовно вербалізується через часте використання займенника *wir* ("ми"). Цей елемент не є випадковою стилістичною ознакою: він виконує об'єднувальну функцію, зменшує дистанцію між владою та суспільством і формує відчуття спільної відповідальності за рішення. У промовах канцлерки *wir* може позначати різні рівні спільноти - від партії та коаліції до уряду, нації, європейської спільноти й міжнародних форматів співпраці (на зразок ЄС або G-форматів), що розширює адресатність висловлювання і підсилює консолідаційний ефект.

Окремої уваги заслуговує гендерний вимір публічного образу Меркель: у працях німецьких авторів її тип часто описують як збалансований, "нейтральний", тобто такий, що уникає демонстративного підкреслення гендерної ролі ("keine Frauenquote braucht", "kein Frausein") [Osang 2000, S. 40; Riesmeyer 2009, S. 93]. У комунікативному плані це узгоджується з її загальною установкою на стриманість, контроль, інституційність і небажання будувати переконання на емоційній експресії.

Зроблені нами спостереження дають підстави окреслити комунікативний портрет канцлерки як образ "раціонального стратега": переконання досягається не шляхом емоційного тиску, а через структуроване пояснення проблеми, аргументацію та запропоновані рішення. Типовою є схема класичного міркування: постановка проблеми - коментар і роз'яснення - доказова база - пропозиція виходу. Наприклад, у фрагменті промови про економічні виклики Португалії канцлерка спершу фіксує проблему (економічне зростання концентрується поза межами Європи), далі

обґрунтовує необхідність відновлення конкурентоспроможності, а потім визначає "ключ" до успіху - посилення підприємництва [12.11.2012].

Загалом у промовах Ангели Меркель простежується прагнення до співпраці та партнерської моделі взаємодії, що відображено в риториці про Європу як спільний простір відповідальності та економіку як партнера суспільного розвитку [12.11.2012]. Аналогічний підхід проявляється у висловлюваннях про міждержавну кооперацію - зокрема щодо Польщі та Португалії, де наголошується на позитивних передумовах і готовності підтримувати партнерів у досягненні спільних європейських цілей [16.11.2011; 12.11.2012].

## 2.2 Лексико-граматичні засоби реалізації комунікативної інтенції виступів Ангели Меркель

Описуючи мовну поведінку Ангели Меркель, дослідники часто акцентують на психологічних рисах, що корелюють із її комунікативним стилем: стриманість, стратегічність, схильність до самоконтролю та чітке розмежування приватного й інституційного [Osang 2000, S. 45; Riesmeyer, Thiele 2009, S. 112; Neubrand 2009, S. 29]. У публічній комунікації це проявляється мінімальною жестикуляцією, нейтральністю подачі та прагненням уникати зайвої експресії, що відповідає моделі "офіційного мовця", який представляє державний інститут.

Значущою характеристикою лексики Меркель є тяжіння до фактологічності: її професійна ідентичність як фізика проявляється у схильності оперувати абстракціями, числовими даними, статистикою та причинно-наслідковими зв'язками. Лексичний вибір загалом орієнтований на стандартні й нейтральні одиниці; емоційно-експресивна лексика використовується дозовано. На цьому тлі метафоричність і "барвистість"

мовлення не є домінантними рисами, що зближує стиль канцлерки з інституційною нормою і підсилює ефект об'єктивності.

Синтаксична організація мовлення Меркель часто пов'язується з використанням довгих складних конструкцій, у тому числі багатокомпонентних речень із підрядними частинами (*Schachtelsatz*). Такий синтаксис забезпечує точність і логічну деталізацію, але водночас може знижувати доступність для аудиторії, не звиклої до формально-офіційного стилю.

Важливою ознакою її комунікативної позиції є дистанційованість: канцлерка рідко вдається до прямого персоналізованого звертання до аудиторії, підкреслюючи інституційний статус. Саме з цим пов'язують оцінки "сухості" та надмірної формальності її стилю ("unnatürlich formal" тощо) [Scheuerle 2009, S. 208-213; Osang 2000, S. 146]. Показовими є дані про адресні звернення в пресконференціях: антропоніми з'являються обмежено, особисті імена - ще рідше, а перехід на неформальний формат (*du*) застосовується в дуже вузькому колі політичних контактів.

Замість прямих апеляцій до слухачів типу "ви" або "шановні колеги" у промовах часто вживаються нейтральні узагальнювальні номінації: "експерти", "представники бізнесу", "члени комісій" тощо. Такий прийом інституційно "об'єктивує" аудиторію, переводить взаємодію у формально-офіційний регістр і дозволяє мовцеві уникати емоційної близькості. Дистанціювання підсилюється граматичними засобами: субстантивацією, пасивними конструкціями та неозначено-особовими формами із займенником *man*. У результаті відповідальність або агентність події подається менш персоналізовано, що узгоджується з образом "раціонального адміністратора", а не "харизматичного трибуна".

Разом з тим мовлення Меркель не є суто холодним: у ньому регулярно з'являються лексеми, які створюють ефект близькості та спільності, зокрема слова з семантикою об'єднання й кооперації (*gemeinsam, zusammen, miteinander, einig, eng*), а в окремих ситуаціях - елементи помірної розмовності (*toll, wirklich, spannend*). Показовим є те, що у виступах канцлерки майже відсутні номінації опозиції як "ворожого табору", що зменшує конфліктність дискурсу й підтримує її репутацію компромісного політика.

Ключовою граматичною моделлю є колективне *wir*, яке може поєднуватися з маркерами національної або наднаціональної належності, забезпечуючи групову ідентифікацію та солідарність (наприклад, на рівні держави, ЄС чи міжнародних коаліцій). Тактика ототожнення "ми" формує позитивний образ спільноти й підтримує стратегічні цілі легітимації, самопрезентації та мобілізації. Звідси - регулярні мовні схеми, де "успішність" і "результативність" приписуються не лише уряду, а й громадянам, які "щодня роблять свою роботу", що одночасно виконує функцію підтримки та підсилює довіру до політичного курсу.

Емоційна лексика, як правило, зведена до мінімуму й переважно відображає радше етичні норми, ніж інтимні переживання. Коли ж елементи суб'єктивності з'являються, вони оформлюються обережно - через ускладнені конструкції, які пом'якшують прямоту висловлювання. Тематичне розмаїття промов (економіка, екологія, освіта, соціальна політика, міжнародні відносини) зумовлює високу частотність термінологічної лексики, передусім соціально-політичної та економічної. Така термінологічність підтримує імідж компетентного політика і підсилює ефект точності й лаконічності [Дудецькая 2019, с. 10]. Додатковим маркером міжнародного дискурсу є присутність англоамериканізмів (особливо в темах технологій та інновацій), що відповідає реаліям глобальної комунікації.

## 2.3 Стилістичні засоби реалізації комунікативної інтенції промов Ангели Меркель

Здатність федерального канцлера Німеччини Ангели Меркель до самоконтролю та стриманого прояву емоцій безпосередньо позначається на характері її мовлення і, зокрема, на доборі лінгвостилістичних ресурсів. У публічній комунікації канцлерка послідовно демонструє прагнення підпорядковувати мовні засоби логіці аргументації, інституційній ролі та вимогам політичної відповідальності. Саме тому стилістика її виступів, попри широту тематичного спектра й різноманітність аудиторій, здебільшого формує враження раціональної впорядкованості: домінує не "емоційна хвиля" промови, а її доказовість, структурованість і спрямованість на переконання через причинно-наслідкові зв'язки. Водночас така стриманість не означає стилістичної "бідності": у дискурсі Меркель систематично фіксуються риторичні й тропеїчні прийоми, однак вони мають, як правило, службовий характер - забезпечують ясність, акцентуацію, когнітивну доступність складних політичних змістів та прагматичний вплив на адресата.

Як засвідчує аналіз текстів, у промовах Меркель регулярно трапляються порівняння, проте їхнє смислове навантаження не пов'язане з художньою експресією або прагненням до емоційного "ефекту". Порівняльні конструкції в її дискурсі переважно виконують функцію раціонального уточнення й інтелектуального "підсвічування" референта: вони формують предметно-змістову характеристику явища, закріплюють його роль у системі координат, потрібній для аргументу, і водночас створюють рамку інституційної оцінки. Так, характеризуючи Німецький історичний музей, канцлерка підкреслює його значення через низку порівняльно-номінативних означень - як міжнародно визнаний форум, простір обміну й зустрічі, цінний носій політико-культурної освітньої роботи: "So erweist sich das Deutsche Historische Museum auch als international vielbeachtetes Forum, als Ort des Austauschs und der Begegnung, als wertvoller Träger politisch-kultureller

Bildungsarbeit" [23.10.2012]. У цьому випадку стилістичний прийом слугує не прикрасою, а способом логічного "ранжування" функцій інституції, тобто фактично перетворюється на інструмент концептуального структурування. Подібний механізм діє й у фрагменті про Португалію, де порівняльність і образна характеристика "великої морської нації" поєднуються з твердженням про відкритість і допитливість до світу: "Portugal als große Seefahrernation hat sich immer der Welt gestellt, war offen, war neugierig für die Welt" [12.11.2012]. Тут порівняльна логіка не створює "поетичності", а підтримує прагматичну мету - вбудувати політичне повідомлення у контекст національної ідентичності партнера та на цьому ґрунті легітимізувати подальші аргументи (про конкурентоспроможність, ринки, реформи тощо).

Аналогічною є функційна роль епітетів, що з'являються в мовленні канцлерки. Їхня стилістична "температура" помірна; епітети рідко стають інструментом емоційної оцінки у вузькому розумінні, натомість виконують роль раціонально маркованих кваліфікаторів. Вони вказують на інтенсивність, значущість або "якість" дій/об'єктів так, щоб це залишалося у межах офіційного й доказового стилю. Показовим є приклад, де Меркель називає палітру виставки вражаючою: "Die Palette dieser Hightech-Ausstellung ist beeindruckend" [11.09.2012]. Тут епітет *beeindruckend* підсилює позитивну оцінку, але не переводить висловлювання у сферу патетики - він радше фіксує інституційно схвалювальне ставлення. Подібно й у твердженні щодо кроків португальського уряду - "wichtige, mutige Schritte" [12.11.2012] - епітети "важливі" та "сміливі" формують аксіологічний сигнал підтримки, але залишаються у межах політичної раціональності: канцлерка не "захоплюється", а легітимує курс партнера як адекватний складності ситуації.

Одним із найбільш виразних стилістичних прийомів, які системно виявляються у промовах Меркель, є асиндетон - перелічувальні конструкції без сполучникового зв'язку або з мінімальною сполучниковістю. На прагматичному рівні асиндетон виконує одразу кілька функцій: по-перше, він

створює ефект "повноти картини", коли аудиторія бачить ширину залучених акторів, чинників або компонентів; по-друге, він сприяє ритмізації й підвищує переконувальність за рахунок накопичення аргументативних елементів; по-третє, він апелює до логічного мислення адресата, адже перелік подається як "очевидний доказ" системності. В одному з фрагментів канцлерка перелічує відповідальних за успіх проєкту, фактично формуючи інституційну "мапу" причетних: "Es gibt viele Mütter und Väter, die hierfür verantwortlich zeichnen: die Ideengeber, die Geldgeber in den Landesministerien und Bundesministerien, die Standortgesellschaft InfraLeuna, die Planer und Architekten, die Linde AG als Anlagenbauer, die vielen Firmen am Bau und nicht zuletzt natürlich die Fraunhofer Gesellschaft" [02.10.2012]. Перелік працює тут як риторичний механізм легітимації - результат подається не як випадковість або заслуга одиниць, а як наслідок узгоджених дій багатьох інституцій та людей. Саме асиндетон забезпечує ефект "об'єктивності": нібито сам перелік підтверджує істинність тези про колективний внесок.

Аналогічно в інших висловлюваннях, де Меркель підкреслює конструктивну природу дискусії як першого кроку до прогресу: "Ich glaube, letztlich ist Diskussion, wenn sie konstruktiv geführt wird, immer auch der erste Schritt zu Fortschritt, zu Veränderung, zu einer vernünftigen Entwicklung" [16.11.2012]. Накопичення абстрактних іменників (*Fortschritt, Veränderung, vernünftige Entwicklung*) створює відчуття логічної неминучості: дискусія, якщо вона конструктивна, наче "природно" веде до позитивних наслідків. Подібна техніка використовується й у формулі про "силу спільності", яку треба використати, щоб забезпечити добробут наступним поколінням: "Diese Stärke der Gemeinsamkeit sollten wir nutzen, um das Ziel, Wohlstand auch für die nächsten Generationen zu erreichen und zu erhalten, zu schaffen" [12.11.2012]. Тут асиндетон і логічні зв'язки між поняттями "спільність - ціль - добробут - наступні покоління" створюють рамку морально-раціонального обов'язку: аудиторія сприймає заклик як продовження логіки, а не як зовнішній тиск.

Ще одним важливим засобом стилістичного впливу, що ґрунтується на логіці протиставлення, є конструкція *nicht/kein... sondern....* У риториці Меркель вона використовується системно і має виразну прагматичну мету: запропонувати аудиторії не просто "варіант", а показати нормативний вибір через відмежування від небажаного. Конструкція "не... а..." працює як механізм корекції мислення адресата: вона знімає потенційні сумніви, визначає "правильний" шлях і водночас демонструє раціональність мовця, який бачить альтернативи. Так, канцлерка наголошує, що потенціал існує, але не можна йти второваними шляхами - треба наважуватися на нові: "Das Potenzial ist aber vorhanden; und deshalb dürfen wir hier auf gar keinen Fall auf ausgetretenen Pfaden wandeln, sondern wir müssen immer wieder neue Wege wagen" [02.10.2012]. Висловлювання формує динамічну модель політики: розвиток - це не повторення, а пошук, і саме це закладається у стилістичну форму.

Друга цитата демонструє схожий механізм: суспільство не повинно орієнтуватися на "посередність", натомість має брати за еталон найкращих у світі: "Wir dürfen uns nicht am Mittelmaß orientieren, sondern wir müssen uns an den Besten in der Welt orientieren" [12.11.2012]. Тут протиставлення поєднує етичну оцінку (посередність як небажане) з прагматичною програмою дій (орієнтація на найкращих). Важливо, що емоційний ефект досягається не "підвищеним тоном", а саме логічною формою: адресат наче сам погоджується з "раціонально очевидним" вибором.

Попри загальну стриманість та домінування логічних схем, стилістика мовлення Меркель не є суто "сухою" у сенсі повної відсутності образності. Її дискурс демонструє дозовану тропеїчність: метафори, метонімії, персоніфікації та ідіоматичні вирази з'являються там, де потрібно або а) зробити складне явище когнітивно доступним, або б) надати оцінку події/процесу, не порушуючи інституційної рамки. Тобто тропи виконують у

її промовах роль точкового інструменту, що "підкреслює" потрібний сенс, а не створює постійний художній фон.

Тема партійного життя, наприклад, супроводжується у Меркель метафорикою, яка допомагає унаочнити політичну єдність. Показовою є репрезентація ХДС/ХСС як "двох колон" або "двох опор", що символізують структуру підтримки: "Wir sind uns völlig einig, dass wir zwei Säulen haben, um denen helfen zu können, die Hilfe brauchen..." [09.02.2015]. Важливо, що ця метафора не стільки "прикрашає" повідомлення, скільки структурує його: опори - це стабільність, надійність, підтримка; отже, партійна єдність подається як ресурс для соціальної допомоги й керованості процесів. Партійну послідовність і стратегічну лінію канцлерка також може позначати як "безперервну траєкторію розвитку": "einen kontinuierlichen Entwicklungspfad haben" [09.02.2015]. Метафора шляху/траєкторії важлива прагматично: вона знижує відчуття хаосу й підкреслює керованість політики.

Метафоричні моделі активно працюють і в дискурсі економічних реформ. У висловлюванні "Das Ganze wird dann in eine Gesetzesinitiative münden müssen..." [05.07.2015] метафора *münden* (впадати, "виливатися") подає процес збору зауважень як рух до логічного завершення - законодавчої ініціативи. Тим самим політичний процес осмислюється як природна послідовність етапів, а не як ситуативне рішення. Паралельно канцлерка використовує персоніфікацію для опису економіки й ринку праці: "Unsere Wirtschaft ist stark, unser Arbeitsmarkt ist robust, ja sogar aufnahmefähig" [05.07.2015]. Тут економіка і ринок праці отримують "людські" якості сили та витривалості, що психологічно підтримує відчуття стабільності. Малий і середній бізнес названо "хребтом" економіки: "dem Rückgrat unserer Wirtschaft" [06.07.2012]. Такий образ наочно показує функцію середнього класу як опорної структури, без якої система "не тримається".

Характерною є також риторична формула соціально-економічного кредо дії: "Nicht-Handeln kann aber unter Umständen viel teurer sein als handeln." Вона створює ціннісну рамку, де бездіяльність оцінюється як дорожча за дію, тобто пасивність стає не нейтральною, а негативною стратегією. Окремо показовою є метафорична конструкція з іменником *Spielraum* у контексті обмежених фінансових можливостей: "Da unsere finanziellen Spielräume begrenzt sind..." [06.07.2012]. У семантиці цього слова присутній елемент "простору для гри/маневру", тобто активності й вибору. Завдяки цьому мовна форма пом'якшує "мінорність" теми фінансових обмежень і водночас демонструє керованість ситуації: навіть якщо ресурси обмежені, певний простір для рішень існує.

У новорічній промові 31.12.2010 року канцлерка застосовує метафорично-метонімічний перенос *die Krise meistern* ("Deutschland hat die Krise wie kaum ein anderes Land gemeistert") [31.12.2010], що концептуалізує кризу як випробування або складне завдання, яке можна "опанувати", "подолати" завдяки компетентності та зусиллям. Такий троп має сильний прагматичний ефект: він не тільки інформує, а й піднімає колективну самооцінку, формує оптимістичний горизонт і підсилює довіру до інституційних рішень (у тому числі антикризових програм). Далі у промові з'являється метафора *den Euro stärken* - "Wir müssen den Euro stärken" [31.12.2010]. Валюта подається як об'єкт, який можна "зміцнювати", наче організм або конструкцію. Це спрощує сприйняття складних макроекономічних процесів і робить заклик до політики стабілізації "інтуїтивно зрозумілим".

Важливою є і метафора "відчинених дверей" у контексті питання членства України в ЄС: *Die Europäische Union hält die Tür für die Ukraine weiter offen* [20.12.2013]. Образ дверей тут одночасно простий і політично коректний: він дає позитивний сигнал (можливість зберігається), але уникає

прямої обіцянки (двері "відчинені", але це не означає автоматичного входу). Отже, метафора працює як інструмент дипломатичної гнучкості.

Окремий пласт стилістичних засобів пов'язаний з описом безпекових структур і військово-політичних референтів, насамперед НАТО. У промовах канцлерки НАТО постає як "якір стабільності" (*Stabilitätsanker*) у "буремні часи", а також як спільнота цінностей, де права людини, демократія та правова держава є орієнтиром для спільної дії (*Richtschnur für das gemeinsame Handeln*): "Wir brauchen die NATO als Stabilitätsanker in stürmischen Zeiten... als Wertegemeinschaft..." [02.10.2012]. У цьому випадку метафора "якоря" виконує надзвичайно важливу прагматичну функцію: вона створює відчуття фіксації й опори в умовах нестабільності, що психологічно підсилює прийняття безпекових рішень. Водночас канцлерка уникає надмірно "агресивної" образності, здатної породжувати асоціації домінування: така стилістична обережність відповідає загальній моделі її дискурсу.

Показовим є також використання терміна/метафори "NATO-Speerspitze", що позначає передовий компонент швидкого реагування, і при цьому чітко прив'язується до конкретних формувань та ролей: "Wir sind in Litauen Rahmennation. Wir haben zum zweiten Mal die Führung der NATO-Speerspitze übernommen" [02.10.2012]. Тут стилістичний ефект полягає в поєднанні конкретності (рамкова нація, керівництво компонентом) з метафоричною унаочненістю (*Speerspitze* як "вістря списа"). Паралельно з'являється метафора "спільної культури" експорту озброєнь (*gemeinsame Kultur der Rüstungsexporte*), що переводить дискусію у площину етичної узгодженості та нормотворення: "Wenn wir in Europa nämlich keine gemeinsame Kultur der Rüstungsexporte haben..." [02.10.2012]. Тобто навіть безпекова тема подається через рамку відповідальності та узгодженості, а не через демонстрацію сили.

Наступним референтом, який канцлерка стилістично "аранжує", є політика щодо імміграції та біженців. Тут у промовах з'являються ідіоматичні формули, здатні компактно передати складність проблеми. Вираз "ein dickes Brett bohren" (досл. "свердлити товсту дошку") є усталеною ідіомою, що позначає важку, багатошарову задачу, яка потребує тривалих зусиль і терпіння: "Ich weiß, welch dickes Brett das ist, das wir bohren müssen, aber es ist unabdingbar" [24.05.2016]. Прагматична цінність ідіоми полягає в тому, що вона одночасно а) визнає складність (чим знімає частину суспільної напруги - влада "не заперечує" труднощів) і б) задає установку на наполегливу дію (проблему можна розв'язувати крок за кроком).

Метонімія у промовах Меркель також посідає помітне місце. Її специфіка - інституційність: замість персоніфікованих конфліктів і прямих вказівок на конкретних осіб канцлерка часто називає держави, уряди, міжнародні структури як узагальнені суб'єкти дії. Це забезпечує дипломатичну коректність і водночас зберігає чіткість позиції. У прикладі щодо міграційної кризи в Європі метонімічні позначення "Європа", "Туреччина" функціонують як учасники політичного процесу, а не як набір окремих політиків; це зменшує конфліктність і підкреслює інституційну площину дискусії: "Versagt Europa in der Flüchtlingsfrage... Deshalb werden wir... mit der Türkei darüber sprechen..." [31.08.2015]. Завдяки метонімії адресат отримує сигнал: йдеться про системну взаємодію акторів, а не про персональні суперечки.

Надзвичайно ефективним і частотним прийомом у промовах канцлерки є повтор - лексичний, синтаксичний, морфологічний, контактний і дистантний. Повтор у її дискурсі не зводиться до механічної тавтології, навпаки, він виконує чіткі прагматичні завдання: фіксує ключові смисли, посилює аргументи, формує ритм усного мовлення та допомагає керувати увагою аудиторії. Повторення ключових слів і формул дає змогу "вмонтувати" центральне повідомлення у пам'ять слухача та зробити його

психологічно значущим [Радченко 2013, с. 131]. Знаковим прикладом у публічному просторі стала фраза "Wir schaffen das", що в контексті міграційної кризи повторювалася й перетворилася на впізнаваний маркер політичної позиції [Чеплыгина 2002, с. 22]. Сам повтор тут працює як інструмент мобілізації: коротка формула стає не лише тезою, а й закликом до спільної дії.

Окрему роль відіграє анафора - повтор на початку синтаксичних відрізків. Анафоричні конструкції створюють виразний ритмічний каркас, який полегшує сприйняття усного тексту і допомагає підсилити переконувальність. Анафора в дискурсі Меркель часто поєднується з "ввічливою" адресністю (повтор займенника *Sie*) або з колективною ідентичністю (*wir*). Так, у фрагменті про працю та успішність Німеччини повтор *Sie* формує ефект пошанування аудиторії й одночасно створює "каскад" аргументів на користь тези про роль громадян: "Deutschland ist so erfolgreich, weil Sie Tag für Tag Ihre Arbeit machen. Sie sind... Sie arbeiten... Sie kümmern sich... Sie meistern..." [31.12.2021]. Повтор тут підсилює етичний аспект дискурсу: заслуга приписується не абстрактним чинникам, а людям, до яких прямо звертається канцлерка.

Анафоричний повтор *wir* здатен працювати і як механізм консолідації на рівні ЄС, коли "ми" означає ширшу політичну спільноту. Наведений приклад із багаторазовим *Wir werden... Wir müssen... Und wir müssen...* [16.02.2019] показує, що повтор не лише ритмізує текст, а й формує програму дій: він вибудовує послідовність завдань і задає тон необхідності. Саме через повтор канцлерка створює відчуття плановості й дисципліни мислення: слухач отримує "сходи" аргументації, де кожен наступний крок логічно випливає з попереднього.

Важливо, що повтор у промовах Меркель може бути контактним або дистантним. Контактний повтор створює щільний ритм і підсилює емоційно-

логічний тиск; дистантний повтор, навпаки, формує ефект "повернення" до основної думки після уточнень або вставних конструкцій. Саме дистантний повтор часто сприймається як особливо потужний інструмент впливу, оскільки він дозволяє розгортати думку, не гублячи центрального меседжу [Разинкина 1976, с. 61]. Приклад "Wir sind ein Land, wir sind seit 25 Jahren ein Land..." демонструє, як повтор закріплює ідентичність і водночас посилює нормативну оцінку ситуації. Дистантний повтор у Меркель виконує складніші функції, ніж контактний: він одночасно структурує ідею, деталізує її і підсилює прагматичну вагу [Радченко 2013, с. 132].

Стилістичний потенціал має і морфологічний повтор - повторення морфем або компонентів складних слів, що створює семантичну єдність і підсилює ключову ідею. Повтор префіксального компонента *zusammen-* у лексемах на позначення співпраці та згуртованості підкреслює концепт спільної дії: "Wir wollen den Zusammenhalt in unserem Land stärken..." [20.12.2013]. Морфологічна повторюваність працює як "мовний фон": навіть без прямої декларації повторюваний елемент непомітно закріплює ідею єднання.

Синтаксичні повтори також часто реалізуються через повтор сполучників (*wenn, dass*), які створюють паралельні конструкції і допомагають упорядкувати довгі висловлювання. Повтор *wenn* у переліку умов додає промові прозорості й логічності: "Wenn wir... wenn wir... wenn wir..., dann..."; а у складних конструкціях повторюваний сполучник "в'язує" численні підрядні частини в одну аргументативну систему [16.02.2019]. Повтор *dass* може виконувати функцію розбиття великого смислового блоку на кілька взаємопов'язаних тез, надаючи кожній з них автономної ваги. У результаті слухач сприймає міркування не як "хаос", а як ланцюг пунктів, кожен з яких підсилює позицію мовця.

Поряд із повтором у промовах Меркель важливим стилістичним прийомом є ампліфікація - розширення вихідної синтаксичної моделі шляхом нашарування уточнень, однорідних членів або додаткових змістових "поясів". Ампліфікація в її дискурсі має не стільки декоративну, скільки аргументативну природу: вона дозволяє підкреслити складність проблеми, надати їй багатовимірності й посилити переконувальність через "накопичення" смислів. Приклад "Ein Vertrag... ein Abrüstungsvertrag..." [16.02.2019] демонструє, як уточнювальні компоненти формують посилений акцент: предметом оцінки стає не абстрактна подія, а конкретний договір із чіткою функцією, що стосується безпеки.

Важливою рисою стилістики є також парентеза (вставні конструкції), яка нерідко використовується для тактики "підхоплення" висловлювань однодумців або опонентів, для підтримки атмосфери діалогу та для введення додаткової інформації без руйнування головної синтаксичної рамки. Парентеза допомагає канцлерці залишатися в межах раціональної аргументації і водночас демонструвати "живий контакт" із контекстом: "Allerdings - Reiner Haseloff hat es gesagt - ..." [02.10.2012]. Загалом парентеза передає суб'єктивно-модальне ставлення мовця, містить оцінні смисли, вводить додаткові відомості й актуалізує фонові знання адресатів [Киянова 2019, с. 236]. Типовими є парентези-відсилання до попередніх подій ("Wir hatten ja nach dem Mauerfall durchaus die Hoffnung - ... - dass ...") [16.02.2019], парентези-уточнення (особливо у складних висловлюваннях із часовими рамками та історичними відступами), а також парентези-оцінки, які дозволяють обережно ввести інтерпретацію явища.

Оцінка як інструмент політичної промови у Меркель загалом контрольована, однак у певних випадках вона виражена достатньо чітко і підсилена вставними конструкціями, зокрема коли йдеться про правові або моральні оцінки подій. Оцінка у політичному дискурсі виконує функцію формування ставлення аудиторії, підтримки певної інтерпретації та

спонукання до дії [Чудинов 2009, с. 51]. Саме тому в промовах канцлерки інколи з'являється експресивніша лексика, наприклад у фрагменті про анексію Криму, де подія кваліфікується як очевидне порушення міжнародного права ("ein klar völkerrechtswidriges Verhalten") і водночас ускладнюється парентезами, що позначають контекст [16.02.2019]. У таких випадках стилістичні засоби виконують функцію не емоційної розрядки, а нормативної фіксації позиції.

Парцеляція у промовах Меркель також відіграє роль засобу актуалізації: вона дає змогу виділити окремий елемент висловлювання, підкреслити уточнення або зробити наголос на важливій деталі. Парцельовані фрагменти, як правило, мають спільну синтаксичну функцію, однорідність і часто поєднуються з повтором. Наприклад, конструкція з уточненнями "zusammen mit den Ländern, zusammen mit den Kommunen" [31.08.2015] одночасно є і парцельованим уточненням, і повтором, і маркером тактики кооперації. Подібні структури підсилюють відчуття спільної відповідальності та демонструють, що дія здійснюється не одноосібно, а в координації інституцій.

У підсумку можна констатувати, що найбільш частотними й прагматично значущими стилістичними елементами промов Ангели Меркель є метафора, метонімія, повтор (у різних модифікаціях), парентеза та парцеляція. Їхня системність підтверджує загальну установку канцлерки: вплив на аудиторію здійснюється не через максимальну емоційність, а через керовану аргументацію, точкову образність, ритмізацію і структурованість. У перспективі подальших досліджень доцільним видається зіставлення цього комплексу засобів із риторичними практиками інших політичних лідерів Німеччини, зокрема з огляду на взаємозв'язок між стилістичними прийомами, стратегічними комунікативними цілями та історико-політичними обставинами, у яких формуються ті чи інші дискурсивні рішення.

Важливо підкреслити, що стилістичний профіль промов Ангели Меркель визначається не окремими ізольованими прийомами, а їхньою взаємодією в межах цілісної риторичної моделі. У цьому сенсі тропи й фігури у виступах канцлерки виконують "інструментальну" функцію: вони працюють на комунікативну інтенцію, забезпечують зрозумілість меседжу, підтримують інституційну легітимність мовця, формують атмосферу довіри і впорядкованості. Саме тому навіть ті стилістичні засоби, які традиційно асоціюються з емоційним впливом, у дискурсі Меркель набувають "охолодженої" форми: вони не руйнують раціональний тон, а підтримують його, додаючи мінімально необхідну образність та акцентуацію.

Однією з характерних рис її стилю є поєднання абстрактно-логічних категорій з предметно-конкретними образами, які дозволяють аудиторії "перекласти" складні політичні процеси у більш наочні когнітивні схеми. У такій логіці метафора стає не просто художнім елементом, а способом концептуалізації: вона структурує реальність у вигляді зрозумілих моделей. Так, економічні або інституційні явища описуються через метафори міцності, опори, руху, випробування, будівництва, дверей/кордонів, "якорів" стабільності. Подібний набір не випадковий: він відповідає прагненню канцлерки стабілізувати сприйняття суспільних процесів, показати їх як керовані та такі, що піддаються раціональним рішенням. Саме тому метафоричний ряд у її промовах тяжіє до семантики контролю й відповідальності, а не до семантики конфлікту чи емоційного загострення.

У межах цієї моделі особливу роль відіграють метафори, які задають модус "спільної дії" та "колективної відповідальності". Вони відображають домінантну для Меркель установку: політика є сферою не демонстрації індивідуальної харизми, а організації співпраці між інститутами, соціальними групами та партнерами. Тому навіть тоді, коли канцлерка говорить про успіхи або проблеми, вона схильна формувати не персоніфікований, а колективно-орієнтований образ суб'єкта дії. Цей ефект підсилюється не лише

граматично (через частотне *wir*), а й стилістично - через лексику єднання, через морфологічні повтори на кшталт *zusammen-*, через парцельовані уточнення, які демонструють багаторівневу структуру взаємодії ("разом із землями, разом із громадами"), через ряди однорідних членів, що перераховують акторів співпраці. Усі ці прийоми, діючи одночасно, формують один із найважливіших прагматичних ефектів її риторики - зменшення відчуття хаосу в аудиторії та посилення впевненості у керованості процесів.

Показово, що в промовах Меркель порівняння, епітети та оцінна лексика не вибудовують "емоційного фону", як це часто трапляється в популістському дискурсі. Натомість вони виконують роль "маркерів позиції": канцлерка фіксує позитивні або негативні характеристики так, щоб вони виглядали не як суб'єктивний афект, а як логічно обґрунтована оцінка. У цьому сенсі її епітети частіше пов'язані з нормою і компетентністю (важливі кроки, сміливі рішення, вражаюча палітра), ніж з емоційною експресією. Подібна "економність оцінювання" сприяє формуванню іміджу надійності: адресат сприймає канцлерку як мовця, який не підміняє факти почуттями, але й не позбавляє промову людського виміру повністю.

Стилістична стриманість Меркель особливо виразна у способі використання емоційно-оцінних елементів. Навіть коли вона звертається до складних тем (насильство, жертви, трагедії, міжнародні конфлікти), емоційні маркери в її мовленні функціонують переважно як інструменти етичного позиціонування, а не як спроба "розхитати" слухача емоційно. Тут важлива роль належить вставним конструкціям і формульним виразам, які дозволяють зафіксувати співпереживання, не переходячи в патетику. Парентези в таких контекстах можуть виступати своєрідним "каналом дозованої суб'єктивності": вони сигналізують про людське ставлення мовця, але не підміняють раціональної рамки. Наприклад, оцінні вставки на кшталт "на жаль", "це радує",

"дозвольте сказати" тощо вбудовуються в офіційну структуру промови, забезпечуючи баланс між інституційністю та емпатією.

Характерним для дискурсу Меркель є те, що парентеза часто використовується як спосіб організації діалогу з контекстом, тобто як механізм "комунікативної пам'яті". Через вставні відсилання канцлерка демонструє, що позиція не виникає "з нуля", а має передісторію: існували попередні рішення, очікування, домовленості, події, і нинішня промова є логічним продовженням цього ланцюга. Такий прийом посилює довіру: слухач сприймає політичну комунікацію як послідовну і відповідальну. Крім того, парентеза може виконувати функцію "стратегічного уточнення", коли потрібно внести часову або понятійну рамку (наприклад, уточнення про десятиліття, історичні періоди, попередні угоди). Саме так канцлерка досягає ефекту точності, який є важливим компонентом її мовного портрета.

Окремої уваги заслуговує синтаксична організація промов, у межах якої стилістичні прийоми працюють на рівні макроструктури висловлювання. Меркель часто вибудовує аргументацію як послідовність логічних блоків: теза - пояснення - конкретизація - наслідок - заклик/висновок. На стилістичному рівні ця структура підтримується за допомогою паралелізмів, повторів, ампліфікацій, переліків та контрастивних конструкцій. Завдяки цьому промова набуває рис "керованого мислення", де кожен наступний елемент несе функцію підсилення попереднього. Саме в такій логіці повтор стає ключовим інструментом, адже він формує ритм і дозволяє закріпити ієрархію смислів.

У контексті повторів варто підкреслити, що в дискурсі Меркель вони можуть виконувати різні комунікативні ролі залежно від типу і позиції. Анафоричний повтор (*wir*, *Sie*) створює ефект залучення та адресності: він формує відчуття, що канцлерка говорить не "про" аудиторію, а "з" аудиторією (або від її імені). Водночас повтор дієслів модальності (*müssen, sollen*) інтенсифікує

імперативність без прямого наказового тону: канцлерка ніби не наказує, але створює відчуття об'єктивної необхідності. Таким чином, повтор стає засобом "м'якого тиску": аудиторія приймає запропоновану дію як логічно неминучу.

Контактний повтор (коли одна й та сама одиниця повторюється безпосередньо) підсилює ритмічність і може виконувати мобілізаційну функцію, однак Меркель використовує його дозовано. Дистантний повтор (коли ключова одиниця повертається після уточнень) характерніший для її стилю, оскільки він узгоджується з аналітичним способом мовлення: канцлерка може деталізувати, вводити уточнення, робити вставні ремарки, а потім повернутися до "ядра" думки - і саме цим повтором закріпити головний меседж. Дистантний повтор створює ефект "контролю змісту": слухачеві легше утримувати основну думку, навіть якщо речення складне або довге.

Паралельно з повтором у дискурсі Меркель працює ампліфікація як спосіб аргументативного посилення. Вона проявляється у розширенні синтаксичних структур за рахунок додаткових пояснень, переліків, уточнень, однорідних членів, вставних конструкцій. Важливо, що така експансія не є хаотичною: вона підпорядкована прагматичній меті - зробити позицію максимально "прозорою" і водночас незручною для спрощеного заперечення. Коли аргумент деталізований і обрамлений уточненнями, його важче звести до одного простого "гасла". Це особливо помітно в темах міжнародної політики та безпеки, де канцлерка намагається уникати різких формулювань і натомість формує багатошарову, але послідовну аргументацію.

Стилістичний прийом протиставлення (*nicht/kein... sondern...*) у промовах Меркель виконує не лише функцію логічного контрасту, а й функцію нормативного спрямування. Така конструкція дозволяє канцлерці одночасно дистанціюватися від небажаних сценаріїв і підкреслити потрібний шлях як раціональний стандарт. Протиставлення також допомагає уникнути прямої

конфронтації з опонентами: замість того щоб називати конкретні політичні сили, Меркель формує абстрактні альтернативи ("не середина, а найкращі", "не втоpовані шляхи, а нові"). У результаті її позиція звучить принципово, але не конфліктно: вона говорить про норми і цілі, а не про персональні суперечки.

Окремо слід підкреслити функцію метонімії як інструмента політичної коректності та дипломатичної точності. У промовах Меркель метонімія дозволяє говорити про держави, інституції, міжнародні актори як про узагальнені суб'єкти дії. Це важливо у ситуаціях, коли пряме називання осіб або різка персоніфікація могла б посилити конфліктність. Метонімічні позначення "Європа", "Туреччина", "Союз", "НАТО" тощо формують інституційну оптику й водночас задають "нейтральну дистанцію", яка є частиною її комунікативної стратегії. Завдяки цьому канцлерка зберігає можливість висловлювати чіткі оцінки й позиції, не руйнуючи дипломатичних рамок.

У цьому контексті метафори безпеки й стабільності (наприклад, "якір", "вістря", "культура експорту") працюють як компромісні засоби: вони додають наочності, але не перетворюють дискурс на агресивний. Образ "якоря стабільності" у промовах про НАТО, наприклад, несе важливий психологічний ефект: він не демонструє силу як домінування, а підкреслює функцію запобігання хаосу. Тим самим канцлерка структурує безпекову тему у координатах захисту, цінностей і відповідальності - це відповідає загальній нормі її риторики.

Стилістично значущою є і робота з ідіомами, які в промовах Меркель виступають не як "народні прикраси", а як інструменти стиснення складного змісту. Ідіома "ein dickes Brett bohren" є показовою: вона дозволяє коротко і зрозуміло передати, що проблема велика, багатовимірна і потребує часу. Водночас така формула виконує стабілізаційну функцію: вона ніби знімає

надмірні очікування швидкого результату, підводячи аудиторію до прийняття тривалої політики як необхідності. Таким чином, ідіома працює одночасно як "пояснення" та як "нормалізація" труднощів.

Не менш важливим є те, що в дискурсі Меркель стилістичні засоби тісно пов'язані із загальною композиційною логікою промов. Часто вона використовує "інвентаризаційний" стиль викладу: перелічує чинники, учасників, етапи, аргументи, можливі наслідки. У такій композиції асиндетон і переліки виконують роль опори: вони створюють ефект системності і демонструють компетентність мовця. Перелік стає доказом сам по собі: коли канцлерка перераховує акторів, що забезпечують реалізацію проєкту, або складові політики, слухач бачить "масштаб" і "охоплення", а отже - сприймає позицію як продуману.

Водночас цей "інвентаризаційний" стиль не є механічним. Його риторичний ефект підсилюється саме завдяки поєднанню з повтором, ампліфікацією та парентезою. Перелік може бути "розгорнутим" через уточнення у вставних конструкціях; повтор може підкреслювати ключові компоненти переліку; ампліфікація може додавати оцінну рамку або показувати причинно-наслідкові зв'язки. У результаті промова набуває багатошаровості: вона одночасно структурована і гнучка, аналітична і зрозуміла.

Парцеляція, яка з'являється у мовленні Меркель, часто виконує роль "точкового прожектора": вона виділяє важливий фрагмент і робить його семантично самостійним. В усному сприйнятті це особливо ефективно, оскільки парцельований компонент звучить як окремий акцент і легше запам'ятовується. У поєднанні з повтором парцеляція може створювати ефект "подвійного підсилення": по-перше, думка виділяється структурно, по-друге - повтором закріплюється.

У цілому можна стверджувати, що стилістика промов Ангели Меркель формується як система засобів, орієнтована на раціональне переконання, зниження тривожності адресата, підтримку інституційної довіри й легітимацію рішень. Метафора, метонімія, повтор, асиндетон, протиставлення, парентеза, ампліфікація та парцеляція не є випадковими елементами - вони вбудовані у прагматичну модель комунікації канцлерки. Їхня повторюваність у різних тематичних блоках і на різних часових зрізах свідчить про стабільність її риторичного стилю та про те, що ця стилістика є складовою політичного образу: образу лідера, який пояснює, структурує, аргументує і водночас уникає надмірної емоційної поляризації.

Подальший аналіз стилістичних засобів у промовах Ангели Меркель дозволяє стверджувати, що їх системне застосування формує особливий тип політичної раціональності, у межах якої мовлення виступає не лише каналом передачі інформації, а й інструментом когнітивного упорядкування реальності. Канцлерка послідовно вибудовує дискурс таким чином, щоб аудиторія могла "простежити шлях думки" від проблеми до рішення, не відчуваючи різких переходів чи емоційних зламів. Саме тому стилістичні фігури в її промовах часто виконують функцію когнітивних "містків", що з'єднують абстрактні поняття з практичними наслідками.

У цьому контексті особливої ваги набувають образні конструкції, пов'язані з рухом, розвитком і процесуальністю. Політика в дискурсі Меркель рідко постає як статичний стан; натомість вона осмислюється як динамічний процес, що потребує постійного коригування, витримки та готовності до змін. Метафори шляху, розвитку, просування вперед, "витримування випробувань" або "подолання кризи" виконують функцію нормалізації складних соціально-політичних процесів. Вони допомагають аудиторії прийняти той факт, що політичні рішення не завжди дають миттєвий результат, але водночас рухають суспільство у правильному напрямі. Таким

чином, стилістика промов канцлерки сприяє формуванню довготривалої перспективи сприйняття політики.

Важливо зазначити, що образність у мовленні Меркель майже ніколи не є самоціллю. На відміну від політичних лідерів, які активно використовують метафори боротьби, протистояння або "перемоги", канцлерка віддає перевагу метафорам співпраці, рівноваги та стабільності. Навіть у контекстах, пов'язаних із безпекою чи міжнародними конфліктами, її стилістика залишається виваженою. Вона уникає надмірної драматизації і натомість пропонує образи, що апелюють до відповідальності та стриманості. Такий вибір стилістичних засобів відображає не лише особистий мовний стиль, а й загальну політичну культуру Федеративної Республіки Німеччина, де переважає інституційний, а не харизматично-популістський тип лідерства.

З цієї точки зору повтор як стилістичний прийом у промовах Ангели Меркель набуває додаткового значення. Повторюваність ключових понять і конструкцій створює ефект передбачуваності та стабільності, що є особливо важливим у кризових ситуаціях. Коли аудиторія знову і знову чує знайомі формулювання, це знижує рівень тривожності та формує відчуття контролю. Повтор у такому випадку працює не лише на логічному, а й на психологічному рівні, виконуючи стабілізаційну функцію. Саме цим пояснюється ефективність гасла "Wir schaffen das", яке завдяки багаторазовому повторенню перетворилося на символ певної політичної позиції й водночас на інструмент мобілізації суспільства.

Анафоричні структури, що часто використовуються канцлеркою, підсилюють ритмічність мовлення та сприяють кращому запам'ятовуванню інформації. Ритм у політичній промові відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки слухач сприймає текст не як письмовий документ, а як усний потік інформації. Анафора дозволяє структурувати цей потік, розбити його на зрозумілі сегменти й підкреслити ієрархію смислів. У промовах Меркель

ритмічна організація мовлення рідко набуває пафосного характеру; вона стримана, але водночас чітка й послідовна, що відповідає її загальній комунікативній стратегії.

Важливою стилістичною особливістю є також використання морфологічних повторів, які на перший погляд можуть здаватися менш помітними, але мають значний кумулятивний ефект. Повторення префіксів і словотворчих елементів, пов'язаних із семантикою єдності та співпраці, поступово формує у свідомості адресата відповідну концептуальну рамку. Такі мовні елементи не привертають увагу різко, проте діють на підсвідомому рівні, підсилюючи відчуття спільності та колективної відповідальності. Саме через такі "дрібні" стилістичні деталі дискурс Меркель набуває внутрішньої цілісності.

Окремого розгляду потребує синтаксична складність промов канцлерки, яка часто реалізується через багатокомпонентні речення з кількома рівнями підрядності. Така синтаксична організація виконує одразу кілька функцій. По-перше, вона дозволяє максимально точно відобразити складність реальності, не спрощуючи її до одновимірних тверджень. По-друге, складний синтаксис створює ефект інтелектуальної серйозності, що підсилює авторитет мовця. По-третє, він дає змогу вбудовувати уточнення, застереження й пояснення без порушення загальної логіки висловлювання. Хоча такий стиль може ускладнювати сприйняття, у контексті інституційної комунікації він сприймається як ознака компетентності й відповідальності.

У цьому зв'язку парентеза виконує роль "гнучкого механізму" управління синтаксичною складністю. Вставні конструкції дозволяють канцлерці уточнювати, коментувати або оцінювати інформацію, не руйнуючи основної граматичної структури речення. Вони створюють ефект живого мовлення, в якому присутній не лише текст, а й процес мислення. Завдяки цьому аудиторія отримує можливість слідкувати не лише за результатом роздумів, а й за самим шляхом аргументації. Такий ефект особливо важливий у складних

політичних темах, де довіра до мовця значною мірою залежить від прозорості його логіки.

Не менш значущою є функція парентези як інструмента інтертекстуальності. Посилаючись на попередні події, домовленості або історичні факти, канцлерка вбудовує свою промову в ширший дискурсивний контекст. Це створює враження безперервності політичного процесу та підкреслює, що кожне рішення є частиною більшої системи. У такому разі стилістичні засоби працюють не лише на рівні окремої промови, а й на рівні формування довготривалого політичного наративу.

Парцеляція у промовах Ангели Меркель часто використовується для логічного виділення ключових моментів. Винесення певних елементів у самостійні інтонаційні одиниці дозволяє зосередити увагу слухача на важливих деталях і водночас полегшує сприйняття складної інформації. У поєднанні з повтором парцеляція створює багаторівневу систему акцентування, у якій одна й та сама ідея підкреслюється кількома способами - синтаксично, інтонаційно та семантично. Це робить промову більш переконливою, не вдаючись до емоційного тиску.

Таким чином, аналіз стилістичних засобів у промовах Ангели Меркель свідчить про їхню системність, функціональну вмотивованість та тісний зв'язок із комунікативною інтенцією. Метафори, метонімії, повтори, асиндетон, протиставлення, парентези, ампліфікація та парцеляція не існують у її мовленні ізольовано, а формують єдину риторичну модель, спрямовану на раціональне переконання, стабілізацію суспільних настроїв і легітимацію політичних рішень. Саме ця модель дозволяє розглядати стиль Ангели Меркель як один із найбільш показових прикладів інституційної політичної риторики сучасної Європи.

## 2.4 Прагматика публічних промов Ангели Меркель

Прагматичний рівень публічного політичного мовлення визначається не стільки набором окремих лексичних чи синтаксичних елементів, скільки тим, **як і з якою метою** вони застосовуються в конкретній комунікативній ситуації. У цьому сенсі прагматика промов Ангели Меркель демонструє виразну закономірність: мовні засоби добираються не випадково і не лише за принципом стилістичної "доречності", а як інструменти реалізації стратегій і тактик впливу, спрямованих на формування згоди, легітимацію рішень і підтримку суспільної стабільності. Як слушно зазначається в дослідженнях, саме прагматичний вимір дозволяє простежити, яким чином риторика перетворюється на механізм переконання адресата в правильності позиції мовця [Бублик 2006, с. 4]. Водночас у науковій традиції простежуються різні підходи до визначення понять "стратегія" і "тактика": частина авторів схильна розглядати їх як близькі або навіть тотожні категорії, тоді як інші наполягають на їх розмежуванні. У межах теорії мовної комунікації стратегія визначається як оптимальний спосіб реалізації інтенції мовця для досягнення мети, тобто як цілісний контроль над комунікативною поведінкою та добір ефективних мовленнєвих ходів із можливістю ситуативної адаптації [Дорофєєва 2005, с. 9]. Тактики при цьому трактуються як конкретні мовленнєві кроки й прийоми, завдяки яким стратегічний задум стає "видимим" у тексті, перетворюючись на послідовність операцій впливу [Климанська 2017, с. 45; Нагорна 2015, с. 145]. Для аналізу промов Меркель таке розмежування є продуктивним, оскільки дозволяє пояснити, чому її риторика справляє ефект стабільності навіть у кризових контекстах: стратегія задає загальну рамку (консолідація, легітимація, зниження тривожності), а тактики забезпечують її практичну реалізацію через конкретні мовні маркери.

У прагматиці промов Ангели Меркель особливо помітною є орієнтація **на** інституційну довіру **як ключовий результат комунікації. Її дискурс**

демонструє, що переконання досягається не шляхом емоційної мобілізації або різкого поляризування ("ми - вони"), а шляхом послідовного конструювання образу держави як раціонального, відповідального й етично легітимного актора. Це пояснює специфічний характер аргументації: у більшості випадків вона вибудовується як **пояснення причин і наслідків**, а не як напад на опонента чи демонстрація сили. Прагматичний ефект такого підходу полягає в тому, що адресат отримує не просто "наказ" або "оцінку", а схему мислення, у межах якої рішення виглядає логічним і неминучим. Таким чином, риторика канцлерки набуває характеру керування сприйняттям через раціональну "очевидність": адресату пропонується не готовий висновок, а траєкторія аргументації, яку він може внутрішньо відтворити й прийняти.

Важливе місце посідає тактика апеляції до історичної пам'яті та "ностальгії", яка у промовах Меркель виконує не стільки декоративну, скільки прагматичну функцію. Актуалізація ключових дат, ювілеїв, переломних етапів національної історії працює як механізм створення **спільного досвіду** та "колективної біографії". У контексті тем німецької єдності, історичного подолання розколу, завершення холодної війни або трансформацій після 1989/90 років наголос на історичній тривалості процесів дозволяє канцлерці подати сучасні виклики як частину довгого шляху, який суспільство вже навчилося проходити. Це сприяє зниженню тривожності: якщо країна вже долала масштабні потрясіння в минулому, то й теперішні проблеми виглядають керованими та розв'язуваними. Прагматичний сенс такої тактики - **переведення актуальної напруги у площину історичної перспективи**, де "час" виступає союзником політика: складність визнається, але одночасно нормалізується як типова для великих змін.

Показовою для дискурсу Меркель є тактика коментування, яка реалізується через пояснювальні формули, метамовні вставки та оцінні структури, що інтерпретують події або пропонований курс як раціонально

обґрунтований. Коментування не є емоційним "самовираженням", а функціонує як інструмент управління смислом: адресату не просто повідомляють факт, а одразу пропонують рамку його прочитання. У таких випадках часто з'являються маркери типу *das ist wichtig, das ist richtig, deshalb, ich glaube, es geht darum*, що формують ефект "пояснення зсередини". Ця тактика підсилює переконливість, оскільки створює ілюзію спільного мислення: адресат ніби долучається до логіки висновку, а не отримує його як нав'язану директиву. Прагматичний результат - збільшення рівня прийнятності рішення: воно подається як логічна необхідність, а не як політична воля одного суб'єкта.

У межах тієї самої прагматичної рамки системно реалізується тактика апеляції до солідарності. Вона проявляється в підкресленні спільних цінностей, спільної мети та спільної відповідальності за результат. Тут ключовим мовним індикатором є інклюзивне *wir*, яке постійно відтворює образ спільноти "ми": уряд - громадяни - партнери - Європа. Важливо, що *wir* у Меркель має кілька рівнів: національний (Німеччина як суспільство), інституційний (уряд/держава), європейський (ЄС як спільнота), міжнародний (коаліції, партнери). Це забезпечує гнучкість: канцлерка може перемикатися між рівнями солідарності залежно від теми, не втрачаючи загальної інтенції згуртування. Прагматичний ефект полягає в тому, що відповідальність за рішення психологічно розподіляється: адресат перестає сприймати політику як "чужу" діяльність влади і починає сприймати її як "нашу" спільну справу. Саме в цьому проявляється консолідаційна сила інклюзивних конструкцій.

У кризових темах (безпекові виклики, насильство, тероризм, загрози правам людини, соціальні травми) важливу роль відіграють тактики апелювання до співчуття та благородних почуттів. Вони реалізуються через заклики згадати жертв, висловлення спільної скорботи, підкреслення морального обов'язку та підтримки тих, хто постраждав. Однак принциповою рисою дискурсу Меркель є те, що емоційність тут не перетворюється на

домінанту: вона дозована і здебільшого оформлена як етичний аргумент, що підтверджує позицію держави. У мовленнєвій площині це підтримується обережними модальними конструкціями (*ich möchte, ich darf sagen, wir müssen, wir dürfen не...*), які дозволяють поєднати людське співпереживання з офіційною інституційною роллю. Прагматичний результат такої тактики - зміцнення довіри до держави: вона постає не байдужою адміністрацією, а морально відповідальним суб'єктом, здатним до емпатії без втрати раціональної позиції.

Системоутворювальною для прагматики промов Ангели Меркель є стратегія ідентифікації, тобто ототожнення політика з народом і спільнотою [Юшковець 2008, с. 12]. У центрі цієї стратегії - конструювання колективного суб'єкта, який діє, приймає рішення, долає проблеми й несе відповідальність. Мовний механізм ідентифікації полягає не лише у частому використанні займенника *wir*, а й у відборі дієслів і модальних форм, що підкреслюють спільність наміру (*wir wollen*), спільність обов'язку (*wir müssen*), спільність руху (*wir gehen den Weg*), спільність зусилля (*wir tun alles dafür*). Унаслідок цього індивідуальне *ich* справді відступає на периферію, з'являючись переважно в ситуаціях персональної відповідальності або коли потрібно підкреслити чесність/відкритість позиції (*ich will erinnern, ich möchte betonen*). Прагматичний ефект такої організації полягає в тому, що політична комунікація стає менш конфронтаційною: замість протиставлення "влада - народ" формується рамка "ми разом".

Поряд із тактикою єднання активно функціонує тактика обіцянки, яка проявляється у формах майбутнього часу, конструкціях наміру та модальних дієсловах. Для інституційного дискурсу характерно, що обіцянка часто формулюється не як конкретний контракт із чіткими часовими параметрами, а як заявлений напрям дії та готовність до підтримки. У промовах Меркель це оформлюється через *wir werden, wir wollen, wir werden begleiten, wir werden unterstützen*, тобто через конструкції, що сигналізують про намір і

відповідальність, але залишають простір для політичної гнучкості. Прагматична логіка тут полягає в уникненні ризику невиконання "жорсткої" обіцянки: канцлерка не створює завищених очікувань, натомість формує довіру через обережну, але послідовну декларацію курсу. Така тактика особливо дієва в міжнародному контексті, де політичні рішення залежать від багатьох сторін і змінних.

Тактика підтримки у промовах Меркель нерідко реалізується як модель "партнерського лідерства". У міжнародних виступах і заявах Німеччина подається як надійний партнер, готовий допомагати й "супроводжувати" процеси реформ чи стабілізації. Лінгвістично це проявляється у виборі лексики взаємодії (*Partner, Zusammenarbeit, gemeinsam, unterstützen, begleiten*), що прагматично формує образ Німеччини не як домінатора, а як "опори" і "координатора". Такий дискурс особливо важливий для сучасної європейської комунікації, де надмірний тиск і демонстрація сили часто викликають опір. Меркель досягає переконувального ефекту через м'які, але послідовні сигнали солідарності, що дозволяють поєднати провідну роль із формальною рівноправністю партнерів.

Окремої уваги заслуговує тактика непрямого позитивного тиску, яка у промовах канцлерки проявляється як "нормативне програмування" очікувань. Схвалюючи діяльність посадовців, партнерів або інституцій, Меркель водночас встановлює певний стандарт якості, на який мають орієнтуватися наступники чи учасники процесу. Принципово важливо, що це робиться не через наказові конструкції, а через позитивні оцінки, подяки, визнання заслуг. Прагматичний механізм тактики полягає в тому, що адресат отримує сигнал: "саме така поведінка є правильною і очікуваною". Так формується дисциплінуючий ефект без прямої директивності. У межах інституційної комунікації такий спосіб впливу є особливо ефективним, оскільки зберігає демократичну форму взаємодії й одночасно забезпечує керованість.

Для прагматики промов Меркель характерна також тенденція до уникання жорсткої конфронтації та прямого мовлення "проти" опонента. Навіть коли йдеться про критичні оцінки або проблеми міжнародної політики, канцлерка зазвичай обирає рамку, у якій важливо показати логіку і наслідки, а не лише "винного". Це відображається у використанні конструкцій причинно-наслідкового типу (*wenn..., dann...; deshalb; das führt dazu, dass...*), що надають мовленню аналітичного характеру. Такий підхід виконує прагматичну функцію зниження конфліктності: адресат отримує раціональний аргумент замість емоційного заклику до протистояння.

Отже, прагматичний аналіз засвідчує, що публічні промови Ангели Меркель є системою стратегій і тактик, спрямованих на легітимацію політичних рішень, консолідацію аудиторії, підтримку соціальної стабільності та формування довіри. Раціональна аргументація поєднується зі стриманою етичністю, а інклюзивний займенник *wir* стає ключовим інструментом комунікативної інтеграції. У межах цієї прагматичної моделі політичне мовлення постає як форма управління смислами: канцлерка не лише інформує, а й організовує сприйняття подій так, щоб аудиторія могла прийняти складні рішення як логічно необхідні та морально виправдані. Саме це робить її риторику репрезентативною для інституційної політичної комунікації Німеччини та сучасної Європи.

А. Метафора у сфері сучасної англійської політичної комунікації: перекладацький аспект (на матеріалі передвиборчих промов політиків США)»."Полтавський університет економіки і торгівлі" 2020, 58 с.

## ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено комплексний прагмастилістичний аналіз політичних промов Ангели Меркель як одного з найбільш репрезентативних прикладів сучасного німецькомовного політичного дискурсу. Проведене

дослідження дало змогу виявити специфіку функціонування мовних засобів у публічних виступах політичного лідера та визначити їх роль у реалізації комунікативної інтенції.

У ході аналізу встановлено, що політичні промови Ангели Меркель характеризуються високим рівнем інституційності, раціональності та логічної впорядкованості. Незалежно від тематики виступів і політичного контексту, її мовлення зберігає стабільну комунікативну модель, у межах якої переважає пояснювальний стиль, орієнтований на інформування, аргументацію та переконання адресата. Такий підхід сприяє формуванню образу відповідального, передбачуваного та надійного політичного лідера.

Лексичний аналіз показав домінування нейтральної та спеціалізованої соціально-політичної, економічної й правничої лексики, що підкреслює офіційний характер дискурсу та його орієнтацію на раціональне сприйняття інформації. Характерною рисою мовлення Ангели Меркель є систематичне використання інклюзивного займенника *wir* ("ми"), який виконує консолідаційну функцію, зменшує дистанцію між владою та громадянами й формує відчуття колективної відповідальності за політичні рішення.

На синтаксичному рівні виявлено перевагу складних конструкцій, розгорнутих періодів, вставних і пояснювальних елементів, що забезпечує чітке структурування аргументації та логічну послідовність викладу. Стилістичний аналіз засвідчив активне використання повторів, парантези, асиндетону та мовних формул підтримки, які виконують функцію акцентування ключових тез, посилення переконливості та стабілізації емоційного фону промови.

Прагматичний аналіз дозволив визначити основні комунікативні стратегії, притаманні риториці Ангели Меркель. Провідною є стратегія переконання, що реалізується через логічну аргументацію та апеляцію до фактів. Важливе

місце посідає стратегія солідаризації, спрямована на консолідацію суспільства, а в умовах кризових ситуацій актуалізується стратегія зниження тривожності та стабілізації, яка забезпечує підтримання довіри до політичних інституцій.

Отримані результати свідчать про те, що прагмастилістичний стиль Ангели Меркель є цілісною та системною риторичною моделлю, що поєднує стриману емоційність, раціональний аналіз і демократичний підхід до комунікації. Саме ця модель забезпечує ефективність її політичного мовлення та визначає особливе місце промов Ангели Меркель у сучасному європейському політичному дискурсі.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його результатів у курсах політичної лінгвістики, стилістики, риторики та дискурс-аналізу, а також у підготовці фахівців з перекладу політичних текстів і публічних виступів. Запропоновані критерії прагмастилістичного аналізу можуть бути застосовані у подальших дослідженнях німецькомовного політичного дискурсу та у міжкультурному комунікативному контексті.

**Список використаної літератури**


Ващук Т. Політичний дискурс як об’єкт лінгвістичного дослідження. Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. 2007. № 33. С. 182–185.

Вінтонів М. О. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі / за ред. М. О. Вінтонів, Т. М. Вінтонів, Ю. В. Мала; Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 336 с.

Гаджиев К. С. Политическая наука. М., 1994.

Дейк Т. А. ван Язык. Познание. Коммуникация. М., 1989.

Діденко М. О. Політичний виступ як тип тексту: автореф. дис. … канд. філол. Наук : 10.02.04. Одеса, 2001. 20 с.

Дорофєєва М. С. Категорія суб’єкта в політичній промові (на матеріалі виступів федеральних канцлерів ФРН повоєнного періоду) : автореф. дис. … канд. філол. наук :10.02.04. Київ, 2005. 20 с.

Дудецкая А. Н. Гендерная специфика коммуникативного поведения немецких политических деятелей : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Волгоград, 2009. 19 с.

Ільченко М. Маніпулятивність як складова стратегій англомовного електорального дискурсу (на матеріалі передвиборчих дебатів). Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгістика». Вип. 12. Херсон : ХДУ, 2010. С. 316–322.

Касіян Г. Мовленнєвий етикет у сучасному французькому суспільно-політичному дискурсі: лінгвокогнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05. Київ, 2014. 22 с.

Киянова К.А. К вопросу о функционировании парентез в публичной речи (на материале выступлений А. Меркель). *Мир науки, культуры и образования.* 2019. № 3 (76). С. 498–500.

Климанська Л. Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: Таємниці політичної «кухні»: монографія. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2017. 332 с.

Ковальчук О. Лінгвориторичні аспекти політичних промов сучасних американських лідерів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 42, том 1, 2021. С 189–195.

Кочерган М. Вступ до мовознавства : підручник. К., 2005. 367 с.

Кривий А. Дискурсний аналіз і сучасне мовознавство. Дискурс іноземномовної комунікації. Львів : Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. С. 158-162.

Кузьмина Т. Е. Парцелляция как средство достижения экспрессивности высказывания (на материале английской и американской литературы XX века). *Стилистика текста. Языковые средства экспрессивности текста.* Уфа, 1989. С. 23–29.

Кузнєцов М. І. Структурно-стилістичні особливості парантези в англійському художньому тексті. *Іноземна філологія. 2012. Вип. 124.* С. 109-115.

Лассан Э. Дискурс власти и инакомыслия в СССР : когнитивно-риторический анализ. Вильнюс : Изд-во Вильнюсского ун-та, 1995. 232 с.

Манько А. П. Мовна особистість політичного лідера на матеріалі промов А. Меркель. *Актуальні питання філології та методології*. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. С. 65–71.

Мозгова Я. Парцеляція як явище експресивного синтаксису (на матеріалі німецьких репортажів). Наукові записки. Серія “Філологічна”, 2012. С. 68-71

Нагорна Л. П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. Київ : Світогляд, 2015. 380 с.

Нагорська Т.В. Структура текстів політичних промов У. Черчіля: лінгвориторичний підхід. *Культура народов Причерноморья*. 2007. № 110, Т. 2. С. 54–56.

Пустовар О. В. Номінативний і комунікативний аспекти парцеляції в сучасній німецькій мові: дис. … кандидата філол. наук: 10.02.04. Запоріжжя, 2006. 218 с.

Разинкина Н. М. Об одном из способов синтаксической организации научной прозы (стилистический прием параллелизма). *Лингвистика и методика преподавания иностранных языков*. М., 1976. С. 59–90.

Радченко И.И. Повтор как средство реализации лингвистической категории экспрессивности в тексте газетной статьи. Науч*ная мысль Владикавказа.* Владикавказ, 2013. С. 129–134.

Рогова К. А. Синтаксические особенности публицистической речи. Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1975. 71 с.

Рождественский Ю. В. Теория риторики: монография. Москва: Добросвет, 1997. 600 с.

Самойлова І. В., Подвойська О. В. Лексичні особливості політичних промов. Наукові записки НДУ ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки. Книга 1. 2016. С. 235–238.

Серажим К. С. Лексика та фразеологія політичного дискурсу. Наукові записки інституту журналістики. Київ. 2001. Т.5. С. 70–72.

Святовець В. Ф. Словник тропів і стилістичних фігур / [укладач В. Ф. Святовець]. К.: ВЦ «Академія», 2011. 176 с.

Солганик Г.Я. Стилистика текста: Учеб. пособие. М.: Флинта, Наука, 2009. 256 с.

Тхоровська С. В. Стратегії політичного дискурсу. URL: http://visnyk.sumdi.edu. ua./arhiv/2007/1(1022)10Tckorovska.pdf (дата звернення: 09.12. 2020 р.).

Чеплыгина И.Н. Повтор как структурное средство актуализацыи в языковой картине мира В. Набокова. Ростов н/Д.: Ин-т упр., бизнеса и права, 2002. 131 с.

Чудинов А.П. Политическая лингвистика: учеб. пособие для студентов, аспирантов. Москва, 2006. 256 с.

Швец А. В. Публицистический стиль современного русского литературного языка: о некоторых особенностях синтаксического строя

современной газетной речи и тенденциях ее развития. К. : Вища школа, Изд-во при КГУ, 1979. – 127 с.

Шейгал Е. Семиотика политического дискурса. Волгоград, 2000. 440 с.

Шипова И. А. Эмоциональный синтаксис в немецкоязычном художественном дискурсе : дис. канд. філ. наук : 10.02.04. Москва, 2005.234 с.

Шишкина А. С. Парантеза в английском и немецком языках : семантикосинтаксические особенности и графическое оформление. Вестник Вятского государственного университета. Филология и искусствоведение. 2009. Т.2.С. 120–125.

Юшковець І. А. Комунікативні стратегії і тактики в політичному дискурсі канцлерів ФРН (на матеріалі урядових заяв і політичних виступів) : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.04. Донецьк, 2008. 23 с.

Neubrand A. Frauen in Führungspositionen. Ein Vergleich zwischen Deutschland und Frankreich. Hamburg : Diplomica Verlag GmbH, 2009.

Osang A. Ankunft in der neuen Mitte : Reportagen und Porträts. Berlin : Links, 2000.

Riesmeyer C., Thiele M. Ersatz für Queen Blabla gesucht! Wie Spiegel und SpiegelOnline Geschlechterstereotype reproduzieren. Politik auf dem Boulevard? Die Neuordnung der Geschlechter in der Politik der Mediengesellschaft / hrsg. M. Lünenborg. Bielefeld: transcript Verl., 2009. S. 44-174.

Rosumek L. Die Kanzler und die Medien. Acht Porträts von Adenauer bis Merkel / L. Rosumek. – Frankfurt am Main: Campus Verlag GmbH, 2007.

Scheuerle Ch. Die deutschen Kanzler im Fernsehen. Theatrale Darstellungsstrategien von Politikern im Schlüsselmedium der Nachkriegsgeschichte. Bielefeldt: transcript Verl., 2009.

Schröter M. Bezüge auf die Adressierten als Handelnde in der öffentlich-politischen Rede. *Strategien politischer Kommunikation. Pragmatische Anaysen* / hrsg. H. Girnth, C. Spiess. Berlin: Erich Schmidt Verlag GmnH&Co, 2006. S. 46-60.

Wodak R. Critical Linguistics and Critical Discourse Analysis. Handbook of Pragmatics. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publ. Co., 1994. P. 30-42.

## СПИСОК ІЛЮСТАРТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Merkel A. Ansprache von Bundeskanzlerin Angela Merkel im Rahmen des Abschlussplenums des «Petersburger Dialogs». URL: http://www.bundesregierung. de/Content/DE/Rede/2012/11/2012-11-16-rede-petersberger-dialog.html (дата обращения: 18.12.2012).

Merkel A. Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich des deutschportugiesischen Unternehmertreffens. URL: http://www.bundesregierung.de/Con-tent/DE/Rede/2012/11/2012-11-12-merkel-lissabon.html (дата обращения: 18.12.2012).

Merkel A. Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich des Festaktes «25 Jahre Deutsches Historisches Museum». URL: http://www.bundesregierung. de/Content/DE/Rede/2012/10/2012-10-23-merkel-dhm.html (дата обращения: 18.12.2012).

Merkel A. Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel bei der Eröffnung der ILA Berlin Air Show 2012. URL: http://www.bundesregierung.de/Content/ DE/Rede/ 2012/09/2012-09-11-rede-ila.html (дата обращения: 18.12.2012).

Merkel A. Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel beim Besuch des Spitzenclusters «BioEconomy» anlässlich der Eröffnung des Fraunhofer-Zentrums für Chemisch-Biotechnologische Prozesse. URL: http://www.bundesregierung.de/ Content/DE/Rede/2012/10/2012-10-02-kbin-bioeconomy-leuna.html (дата обращения: 18.12.2012).

Merkel A. Rede von Bundeskanzlerin Merkel in der Haushaltsdebatte im Deutschen Bundestag. URL: http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/ 2011/09/2011-09-07-merkel-bt-haushalt.html (дата обращения: 18.12.2012).

Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Internationalen Friedenstreffen von Sant‘Egidio am 10. September in Münster [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2017/09/2017-09-10-rede-bsantegidio.html.

Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Parlamentarischen Abend des Deutschen Behindertensportverbandes am 18. Oktober 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://www.bundesregierung.de/Content/DE/Rede/2016/10/2016-10-19-rede-bkin parlamentarischer-abend-dbs.html.

## ZUSAMMENFASSUNG

Die vorliegende Diplomarbeit ist der pragma-stilistischen Analyse der politischen Reden von Angela Merkel im deutschsprachigen politischen Diskurs gewidmet. Die Aktualität der Untersuchung ergibt sich aus der zunehmenden Bedeutung politischer Kommunikation als Instrument der Meinungsbildung, Legitimation politischer Entscheidungen sowie gesellschaftlicher Stabilisierung in Krisenzeiten.

Gegenstand der Untersuchung sind die politischen Reden von Angela Merkel, während der Untersuchungsgegenstand deren pragma-stilistische Merkmale umfasst, insbesondere lexikalisch-grammatische, rhetorische sowie organisatorisch-kommunikative Eigenschaften. Ziel der Arbeit ist es, die Spezifik der sprachlichen Mittel in den Reden Angela Merkels zu ermitteln und ihre Rolle bei der Realisierung der kommunikativen Intention der politischen Akteurin zu bestimmen.

Die theoretisch-methodologische Grundlage der Arbeit bilden Ansätze der politischen Linguistik, der Pragmatik, der Stilistik sowie der Diskursanalyse. Methodisch wurden diskursive, pragmatische, stilistische und kontextuelle Analyseverfahren angewandt. Als Untersuchungsmaterial dienten offizielle Reden Angela Merkels, die auf den Webseiten staatlicher Institutionen der Bundesrepublik Deutschland veröffentlicht wurden.

Die durchgeführte Analyse zeigt, dass die kommunikative Strategie Angela Merkels auf Rationalität, Zurückhaltung, logischer Strukturierung und einer bewussten Minimierung emotionaler Mittel basiert. Auf der lexikalischen Ebene dominieren neutrale und fachsprachliche sozial-politische, ökonomische und rechtliche Lexik sowie Anglizismen im Zusammenhang mit internationaler Kommunikation. Eine zentrale Rolle spielt der systematische Gebrauch des Pronomens *wir*, das eine konsolidierende Funktion erfüllt und kollektive Verantwortung sowie gesellschaftliche Solidarität erzeugt.

Die syntaktische Analyse weist eine Präferenz für komplexe Satzstrukturen, Perioden, Parenthesen und erklärende Konstruktionen auf, die zur Klarheit und Nachvollziehbarkeit der Argumentation beitragen. Zu den dominierenden stilistischen Mitteln gehören Wiederholungen, Asyndeton, Parenthesen sowie sprachliche Formeln der Unterstützung und Beruhigung.

Die pragmatische Analyse belegt, dass die Reden Angela Merkels auf den Aufbau von Vertrauen, die Vermeidung von Konfliktpotenzial und die rationale Legitimation politischer Entscheidungen ausgerichtet sind. Besonders deutlich treten diese Merkmale in Krisensituationen – etwa während der Migrationskrise, der COVID-19-Pandemie oder bei internationalen Sicherheitsfragen – hervor, in denen ihre Rhetorik einen erklärenden und stabilisierenden Charakter annimmt.

Die Ergebnisse der Arbeit zeigen, dass der pragma-stilistische Stil Angela Merkels ein einzigartiges Zusammenspiel aus rationaler Argumentation, moderater Emotionalität und institutioneller Verantwortung darstellt. Dieser Stil prägt das Bild einer stabilen, verlässlichen und verantwortungsbewussten politischen Führungspersönlichkeit und bestimmt die Stellung ihrer Reden im modernen europäischen politischen Diskurs.

**Stichwörter:**

*politischer Diskurs, politische Rede, Pragmastilistik, Rhetorik, kommunikative Strategien, Angela Merkel, sprachliches Porträt*

**Декларація**
**академічної**
**доброчесності**
**здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Островерхова Анжеліка Вячеславівна, студентка 2 курсу магістратури, заочної форми навчання, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма переклад (німецький), адреса електронної пошти solanikanzela21@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему **ПРАГМАСТИЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПУБЛІЧНИХ ПРОВОВ АНГЕЛИ МЕРКЕЛЬ**

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 17.11.2025 Підпис ПІБ Островерхова А.В.